



# En stilistisk analys av en kåserande tidningsartikel.

Tidningsartikeln "Häxornas helvetiska hambo med hin håle"<sup>1</sup> av Ove Säverman är i det närmaste ett typexempel på fiktiv bruksprosa. Dess syfte är dock inte "praktiskt" i den meningen att texten kan fungera som ett utilistiskt redskap för mottagaren: syftet är snarare att roa mottagaren/läsaren. Sändaren (textens författare) kan ha två syften med sin tidningsartikel: att sälja den tidning han skriver för- och genom att roa läsaren med texten få denne att köpa tidningen. Sändarens båda mål har alltså samma syfte. Ytterligare ett syfte kan för sändaren vara att personligt få uttrycka sig stilistiskt/konstnärligt genom att författa artikeln.

Texten är kåserande: en roande skildring av myten om häxors träff med djävulen på Blåkulla under påsktid. Att texten är ett kåseri står klart då man finner förhållandevis mycket komiska inslag. Dessa komiska inslag blandas dessutom friskt med rena fakta. Artikeln har en ironisk underton vilket inte minst märks på Sävermans personliga kommentarer: "Jaha, så är man ensam på ön där djävulen ska dansa häcken av häxorna i natt." Meningen är ett exempel på hur personig anföring i kombination med humor gör texten lättillgänglig.

Rubriken på artikeln ger också en ledtråd till textens karaktär; att allitterera en tidningsrubrik i syfte att lyfta fram det komiska: "Häxornas helvetiska hambo med hin håle." Genom bruket av differentiering i rubrikens ordval (helvetisk-hambo) får läsaren en lustig förnimmelse som gränsar till det komiska. En hambo (dansen) är allmänt inte betraktad som "helvetisk", varför mottagarens referensramar får ge vika till fördel för ordens karaktärsskillnad. Dansen kännetecknas av glädje och trevlig samvaro, medan något som är "helvetiskt" snarare har direkt motsatt betydelseinnehåll. Denna språkliga kombination (valet av udda ordpar) är ganska rikligt förekommande i texten. Även detta i syfte att roa läsaren.

Det medium texten står att finna i är alltså en dagstidning, närmare bestämt *Dagens Nyheter*. Att texten skrivits den 20 april sätter textens innehåll i samband med den då stundande högtiden, påsken. Artikeln saknar – den i tidningsartiklar vanligt förekommande – ingressen, d v s en inledande text till själva artikeln. Detta är säkert gjort av praktiska skäl: ingresser används ofta i rena nyhetsartiklar för att snabbt kunna ge läsaren en uppfattning av artikelns innehåll. I artikeln har ingressen ersatts av ett foto på författaren. Ett relativt

---

<sup>1</sup> Dagens Nyheter, 20 april, 2000.

säkert antagande är att Ove Säverman i detta fall är en journalist som i artikeln verkar som kolumnist.

Dagstidningar (och övrig periodisk press) är som medium flyktiga. En morgontidning läses ofta i all hast för att därefter kastas bort. Detta gör att medvetandet och betydelsen av tidningsartikeln hos mottagaren blir relativt kort.

Textens grafiska struktur skiljer sig inte märkbart från renodlad fiktiv litteratur: indragna meningar vid nytt meningsstycke, syntaktiska förhållanden etcetera är sig lika. Det som är särskiljande är bruket av kolumner.

Behöver mottagaren någon genrekompetens för att kunna läsa texten? Eftersom texten är ett kåseri baserat på redan kända myter måste svaret bli att genrekompetensen inte är nödvändig, annat än förståelsen av kåseriets funktion. Textens disposition följer gängse normer för en tidningsartikel: en kort beskrivande inledning i syfte att göra läsaren intresserad av texten- därefter berättas historien utan omsvep. Eftersom sändaren omöjligt kan känna till mottagarens förkunskaper kan författaren bara försöka att fånga läsarens intresse i ett tidigt skede i texten.

Texten är i första hand berättande: författaren har något att berätta för mottagaren. Den är också beskrivande då handling och miljö beskrivs i texten. Man kan också med god fog hävda att artikeln i viss mån är utredande eftersom exempelvis öns namntillkomst ges en historisk bakgrund. I första hand är dock texten berättande. Texten är lättläst. Läsbarheten är tänkt att tilltala en bredare allmänhet, därför kan texten heller inte vara alltför språkligt komplex.

Andelen långa ord är förvånansvärt hög i texten. Trots detta lägger ordens längd inga hinder i vägen för läsaren. Ord som "upprinnelsen" betraktas som långord, men har en hög abstraktionsnivå. Språket är alltså lättsamt och kan i det närmaste beskrivas som en ledig stil. Rent talspråk förekommer ("jaha", "dansa häcken av" etcetera) rikligt. En del ofullständiga meningar förekommer också i texten. Ett exempel på detta är den grafiskt korrekta meningen "Äggen." Detta enda ord åtföljs av: "Och häxorna." Dessa båda

syntaktiskt "avskalade" meningar är också en indikator på att texten till stor del består av parataxer.

Samordnande konjunktioner ("men", "och" o s v) förekommer också rikligt. Texten är "högertung" så tillvida att en stor del av meningarnas textmassa står till höger om det finita verbet (fundamentet). Bruket av korta syntaktiska meningar kan också vara ett medvetet stildrag av författaren: under läsningen blir den monotona meningsbyggnaden uppryckt ur sin dvala genom bruket av korta, avhuggna meningar.

Också meningsbyggnaden följer detta mönster: två enskilda huvudsatser används i långt större utsträckning än huvudsats - bisats. Att skilja en samordnad mening genom att bilda två huvudsatser av densamma är ett vanligt grepp för att öka textens lättillgänglighet; så är också fallet i denna artikel.

Talspråkliga förstärkningsord som "helvetisk" och "fan vet" ger i allra högsta grad texten en folklig framtoning. Substantiven förekommer rikligt genom hela texten. Också den extentionella referensbindningen utgörs av substantiveringar: "djävulen" används liktydigt med det mera folkligt konservativa "hin håle."

Ett av textens ord är möjligen en novism: "fanen". Jag har aldrig sett böjningen av "fan" på detta vis, men det är troligtvis ett nyord som ännu inte har nått en bred språklig etablering. Ett visst bruk av onomatopoetiska ord förekommer om än väldigt sparsamt (till exempel "dunkar"). Tre ord som mer än något annat fogar samman texten är "häxa", "Blåkulla" och "djävulen" (med referensbindningar). Dessa ord bildar så att säga stommen i texten.

De språkliga val författaren gjort ligger också till grund för mottagarens abstraktionsnivå. Texten i artikeln är lättsam, folkligt och syntaktiskt präglad av talspråket. Texten är en form av bruksprosa även om man naturligtvis även kan kalla den för konstprosa (en term som mer används i samband med renodlad skönlitteratur och poesi).

Att texten inte saknar stilistiska finesser står klart. Bruket av allitteration förekommer: "Logen den är **lövad**, takten den är **prövad**." Att använda sig av upprepningar i syfte att förstärka texten är vanligt även i Sävermans text. Vidare delar han gärna upp långa meningar

i kortare. Detta kan göra texten redundant och tråkig till följd av mängden upprepningar, men så är inte fallet i den givna texten. Språket känns snarare levande: ”**Blå** berget, **Blå** kullen [...] Toppen är verkligen **blå**.”